

Калимаҳои калидӣ: савдо, анғана, таомул, шуғл, ҳамкорӣ, шарикӣ.

Қудратпазири ва эътибори алоқаҳои берунии Қумқурии Тоҷикистон аз рӯи нерӯи хосси иқтисодӣ, ки ҳанӯз дар давраи ИҚШС ташаккулёфта буд, муайян карда мешавад, ки асоси объективии онро ресурсҳои табиӣ, меҳнатӣ, сӯзишвории энергетикӣ, сармоягузори, ашё ва потенциали мавҷудаи соҳаҳои саноат ва хоҷагии қишлоқ ташкил медиҳад.

Таҳлил ва тадқиқи омилҳои сатҳи ташаккули соҳаҳои истеҳсолоти моддию ғайри моддӣ, сатҳ ва дараҷаи умумии қувваҳои истеҳсолкунанда, маҷмуи маҳсулоти дохилӣ, даромади миллий, зисту зиндагонии оммаи меҳнатқашон, ҳолат ва вазъи ҳозираи рушди ноҳияву вилоятҳо, тандозаи неъматҳои ба «сабати истеъмолий» гузошта шаванда ва дигар нишондиҳандаҳои иқтисодию иҷтимоӣ аз гувоҳи он аст, ки Тоҷикистон то кунун дар қатори мамлакатҳои ҷаҳони саввум - сустараққикарда, яъне мамлакатҳои рӯ ба инкишоф дохил мебошад.

Ислоҳоти робитаҳои берунии давлат ҳамчун воситаи ҳамроҳангсозии сиёсати иқтисодии дохилӣ ва берунии давлат дар асоси баргараф кардани камбудию нуқсонҳои дохилӣ - бӯҳрони иқтисодӣ, пастравии иқтисод, беқурбшавии, камбизоати, бекорӣ, саноатикунони, электроэнергетика ва ғайра сурат гирад.

Баробариин бояд ибтидо дошт, ки Иқтисодиёти Тоҷикистон, ҳамчун маҳсули комплекси умумиттифоқии хоҷагии халқ ба худ замина ва манбаҳои зиёдеро мерос гирифтааст, ки онҳо имкон медиҳанд Қумқурии Тоҷикистон ба зудии ин камбудихоро баргараф намуда, ба қатори дигар мамлакатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил, ба ҷараёни пуртуғеи анбӯҳи робитаҳои хоричӣ ворид гардида аст. Дар адабиёти ҳозираи иқтисодӣ ба сифати ин омилҳо инҳозикр карда мешаванд:²⁵

- мавҷуд будани шароити мусоидтарини манбаҳои табиӣ ва иқлимӣ имконият медиҳад, ки ташкил ва густариши самараноки соҳаи кишоварзӣ, комплекси саноатии кишоварзӣ ва дигар шаклҳои ҳозираи хоҷагии хоҷагии қишлоқ (фермерӣ, хоҷагии деҳқонӣ, иҷоравӣ, сахомӣ) – ба роҳ монда шавад;

- мавҷуд будани захираҳои гидроэнергетика ва обӣ. Аз ин нуқтаи назар Тоҷикистон дар байни давлатҳои Иттиҳоди давлатҳои мустақил. Пас аз Руссия дар ҷои дуюм қарор дорад;

- мавҷуд будани захираҳои зиёди ашё, минералҳо, ки имконияти бунёд кардани соҳаҳои нави металлургия, ранга, химия, соҳаҳои коркардабарои ва ғайраро таъмин мекунад;

- мавҷуд будани имконият барои ташкил ва густариши минтақаҳои озоди иқтисодӣ, бунёди корхонаҳои муштарак, туризм, алпинизм, спорт ва ғайра;

- мавҷуд будани захираҳои арзони қувваи коргарӣ, ки имкон медиҳад дар ҳамҷоягӣ дар истифодаи захираҳои табиӣ, энергетикӣ, меҳнатӣ, ашёи сатҳ ва дараҷаи баланди ташкил ва таракқии соҳаҳои меҳнатталаббаландбардошта шавад.

Бояд дар назар дошт, ки гузариш ба иқтисоди бозори ки кунун Тоҷикистон ҳадафи асосии худ қарор додааст, давраи дуру дарози аз навсозии аз нав кунӣ, аз навтаҷҳизонӣ ва таҷдиди ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоии давлатро дар бар мегирад. Аз ин нуқтаи назар муносибатҳои робитаҳои берунии мамлакат низ вобаста ба ҳаллу фасли ин вазифа ва мақсад, ҳархела, дар ҳар як марҳалаи ташаккул, қарор дорад.

Азбаски фаъолияти берунии иқтисодии Тоҷикистон дар ибтидои ташаккул воқеъ мебошад, аз ин ҷиҳат он аз аввал дар асоси принципҳои манфиати дугарафа, баробарӣ, дастгирӣ, ҳурмати мустақилият ва ғайра ташкил ёфта, инкишоф меёбад.

Барои ба ин мақсад расидан ва ҳаллу фасл намудани масъалаҳои умдаи иқтисоди миллий - аз ҳолати касодӣ баровардани иқтисодиёт, паст кардани дараҷаи таваррум, ба эътидол даровардани фаъолияти корхонаҳои саноатӣ ва ғайра нақш ва мақоми ҳамгироии иқтисодии байни давлатҳо, алалхусус ҳамгироии байни Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, қумқуриҳои Осиёи Марказӣ ва минтақаҳои дигари Осиёву Европа, Америкаю Африка қалон мебошад²⁶.

Дар амалӣ гаштани робитаҳои берунии иқтисодӣ омӯхтани таҷрибаи ҳамгироии дигар минтақаҳо алалхусус: ҳамгироии иқтисоди давлатҳои Европа, Америкаи Лотинӣ, Америкаи Шимолӣ, Иттиҳоди Давлатҳои Араб мамолиқҳои Шарқ, Шарқи Дур, Минтақаи укёнуси Ором ва ғайра аҳамиятҳои қалон дорад.

Барои ба ин мақсад ноил гаштан бояд, ба қадри имкон, чунин шароитҳо вучуд дошта бошанд:

- таъмин кардани дараҷаи баланди рақобатпазирии корхонаҳои амалкунандаи Қумқурии Тоҷикистон то ширкатҳои фавқулқудрати хоричӣ ё худ филиалҳои онҳо, ки дар мамлакат бунёд карда мешаванд;

- ҳамачониба истифода карда тавонистани нерӯ ва қудрати истеҳсолӣ, техникӣ, технологӣ ва иттилоотии ширкатҳои хоричӣ, омодагии молҳои содироти ва имкониятҳои сармоягузори хоричӣ;

- барқарор намудани таносуби мусоидтарини (оқилона, самарабахши) байни воридот ва содироти молҳо, яъне

²⁵ Маҷлаи Вазорати Рушди Иқтисоди ҚТ 2015 с.

²⁶ Оймахмадов М., Муртазоев М. Иқтисодиёти ҷаҳон. 2001 с

баланси пардохти содирот ва воридоти байналхалқӣ;

- бунёд ва инкишоф додани муносибатҳои асъори байналхалқӣ, бозори асъор ба мақсади минбаъд такмил ва гузариш ба фанӣ ва технологияҳои электронӣ ва атомӣ;

- таъмин кардани шароит барои озодона дарёб намудани қарзҳои хориҷии субъектҳои молтаъминкунанда ва сармоягузор ба мақсади амалӣ гардонидани, пулгузарониҳо, алаҳқусус, дивидент ва даромаду фоидаҳо;

- истиқрори воситаҳои асъорӣ дар асоси ҳисобу китоби байналхалқии пардохтҳои балансӣ;

- харчи бештар гузарониҳои ҳисобу китобҳои байналхалқӣ дар асоси техникаю технология, иттилоот ва ҳисоббаробаркуниҳои электронӣ, қортҳои электронӣ ва ғайра;

- ботадрич аниқ гардонидани робитаҳои берунии иқтисодӣ Тоҷикистон бо дигар ташкилоту корхонаҳои байналхалқии асъорваширкатҳои холдингию сугурта олигархияи молиявӣ ва ғайра.

Амалӣ гаштани ин қабил омилҳо ва шароитҳо, ногузир ба ботадрич гузаронидани ислохотҳои ғоҷолияти берунии иқтисодӣ ва такмилу рушду нумуъи механизми алоқаҳои берунии иқтисодӣ алоқаманд мебошад.

Робитаҳои берунии иқтисодӣ пайваста ба протсеси ва инкишофи бозори дохилии ҳар як давлат таъсир расонда, дараҷа ва ҳолати пешрафти иқтисодиёт, вазъу ҳолати пешрафт рақобатпазирии он дар низоми хоҷагии ҷаҳонӣ ва дараҷаи пешрафти иҷтимоию иқтисодӣ, хусусан -баланд гардидани дараҷаи неқӯаҳволии аҳолиро муайян мекунад.

Бо воситаи робитаҳои берунии иқтисодӣ, хусусан бозори савдои хориҷӣ муносибатҳои бозори умумиҷаҳонӣ, тарзу услуби ҳонадорию хоҷагидорӣ, донишу маҳорат, натиҷаи кашфиётҳои тадқиқотҳои халқҳои ҷаҳон ба муносибатҳои дохилӣ, яъне миллий пайваст гардида, ҳамаҷониба онҳоро ғанӣ мегардонанд ва имкон медиҳанд, ки иқтисоди миллий то ба сатҳи дараҷаи комили он сабазда (расида) гирад²⁷.

Барои ба ин мақсад расидани Ҷумҳурии Тоҷикистон ки кунун дар марҳалаи «дарҳои кушод»-и иқтисодиёт ва гузариш ба иқтисодӣ бозори қарор дорад, ҳамаҷониба гузариш ва устуворгардонию муносибатҳои берунии хориҷӣ зарур мебошад. Охири, имкон медиҳад, ки принципҳои муносибатҳои байналмиллалӣ бозорӣ, хоҷагидорию ҷаҳонӣ, тарзу услуби тарҳрезӣ идораи иқтисодиёт, ҳонадорию хоҷагидорӣ, ташкили соҳибкорию корҷаллонӣ ва натиҷаи меҳнати интелектуалии халқҳои ҷаҳон ба иқтисодиёти миллий воридшавад ва фазаи истиқлолияти иқтисодӣ ва сиёсии Тоҷикистон минбаъд гузариш ёбад.

Бозори дохилӣ «Зарфест» ки дар он маҳсули алоқаҳои берунии хориҷӣ андӯхта шуда аз камии пурии он камбуд ё худ барзиёдати иқтисод муайян карда мешавад

Ташаккули фаҷолияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бисёр ҳолат ба вазъи сиёсии дохили дар мамлакат вобаста буд. Асоси ҳуқуқи гузаронидани фаҷолияти иқтисодии хориҷӣ ба системаи иқтисоди ҷаҳонӣ Қонун «Дар бораи фаҷолияти иқтисодии хориҷӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки 27 декабри соли 1993 имзо шудааст, ташкил мекунад.

Сиёсати иқтисодии хориҷии Тоҷикистон барои устуворнамоии вазъи иқтисодии мамлакат ва ҳал кардани масъалаи шуғли пурраи аҳоли бо воситаи афзун кардани тичорати хориҷӣ ва воридшудан ба робитаҳои хоҷагии ҷаҳонии нагарида ва танҳо дар соли 2018–ум 150 ҳазор ҷои коринав таҳсис дода шуда аст.

Ба ин мақсад дар Тоҷикистон чараён фаҷолияти тичорати бурунмарзи бо нигоҳдорию чораҳои химояи истеҳсолкунандаи ватанӣ бо роҳи дар тичорати хориҷи истифода кардани чораҳои танзимкунии тарифӣ ва ғайри тарифӣ гузаронида шуда истодааст.

АННОТАЦИЯ

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ВНЕШЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ ТАДЖИКИСТАН: СОСТОЯНИЕ, ОСОБЕННОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Данная статья затрагивает вопросы торгово-экономических отношений с теми странами, с которыми наша Республика имеет всесторонние связи.

В статье приведены пути решения торгово-экономических связей, путем обеспечения всех условий для ведения бизнеса и партнерских отношений между субъектами хозяйствования, как внутри страны, так и за её пределами.

В статье указаны методы ведения бизнеса и других торгово-экономических взаимодействий со всеми партнерами, независимо от форм собственности.

Статья затрагивает технико-экономический потенциал Республики почти по всем направлениям; в т.ч: сферы бизнеса, туризма, национального промысла, традиций и обычай таджикского народа в его многовековой истории:

Ключевые слова: бизнес, традиции, обычаи, промысел; взаимодействия, партнерство.

ANNOTATION

WAYS TO IMPROVE THE MECHANISM OF EXTERNAL ECONOMIC COMMUNICATION TO THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN: STATE, PECULIARITY AND PROSPECTS

This article deals with issues of trade and economic relations with those countries with which our Republic has

²⁷ Қонун «Дар бораи фаҷолияти иқтисодии хориҷӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки 27 декабри соли 1993 имзо шудааст, ташкил мекунад.

comprehensive links.

The article presents ways to solve trade and economic relations, providing all conditions for doing business and partnerships between business entities both within the country and abroad.

The article describes the methods of doing business and other trade and economic interactions with all partners, regardless of ownership.

The article touches upon the technical and economic potential of the Republic in almost all areas; at. t.ch: sphere of business, tourism, national crafts, traditions and customs of the Tajik people in its centuries-old history:

Keywords: *business; traditions, customs, craft; interaction, partnership.*